نومر ۷۵ ربیع‌الآخر ۱۶ ۱۳۳۳ سنه. (چهارشنبه) فیورال ۱۸ ۱۹۱۵ سنه. № 75

اش و آقچه. سیدگره‌ی میرزانڭ مسلمانلرغه مراجعتی. داردانیل‌نی طوپقه طوتو. عفو عالی. عمومی یاوروپا صوغشی. آچق خط (فیلیه‌تون). مخابرلردن.

ایل

یورط یبر فائده‌سن کوزه‌توچی تاتار غزیته‌سی.

اداره‌دن:

• مشتری بولوب یازلا طورغان افندیلرنڭ اوز آدرسلرن ممکن قدر تانوراق ایتوب روسچه یازولری تیوش. آبونه یاشارتقانده ایسکی آدریس یا ایسه شول آدریسده‌گی ومیرنڭ یه‌رلووی اوتنوله. آدریس آلماشدرو اوچون ایسکی آدریس برله برگه ۲۸ تینلك مارقه یه‌رلورگه تیوشدر.

مشتری هر آینڭ باشندن اعتبار ایتلوبکنه قبول قیلونا، شونڭ اوچون اداره‌گه آینڭ اون بیشینه قدر کیلوب ییتکان آبونه‌لر شول آینڭ باشندان حساب ایتلوب، اون بیشندن صوڭ کیلگانلری ایسه کیله‌سی آینڭ باشندان اعتبارا گنه ییبه‌رله‌در.

غزیته‌نی صاتاراوچون کوب آلدرغانده اداره طرفندن خصوصی اسکیدکه قیلنوب آیروم شرطلر قویلادر. بوحقده کیره‌کلی معلومات آلوراوچون اداره‌گه مراجعت ایتولورگه تیش.

غزیته‌نڭ بهاسی: بریلغه ٤ صوم، یارطی یلغه ۲ صوم، اوچ آیغه ۱ صوم ۲۵ تین. اوچ آیدن کیمگه مشتری قبول ایتلمی.

اعلان حقی: برنچی بیتده برمرتبه یاصار اوچون عادی حرف برله یولینه ٤۰ تین، آخرغی بیتده ۲۰ تین. هروقت یاخود برنیچه مرتبه باصدرو اوچون خصوصی سویله‌شوب اسکیدکه یاصالور.

**

غزیته‌گه باصار اوچون یبه‌رلگان مقاله وخبرلرنی قصقارتوب باصو هم لازم بولغانده ئوزگه‌رتو اداره‌نڭ اختیارنده‌در. باصلماغان مقاله‌لر، خصوصی مارقه یبه‌روب صورالماغانده کیرو قایتارلمی. موندی مقاله‌لر برآی قدر اداره‌ده صاقلانغاندن صوڭ تاشلانور. برآیدن صوڭ کیلگان سؤاللرگه اداره جواب بیرمه‌س.

اداره‌گه ییبه‌رلگان خطلرنڭ اداره‌گه مخصوصمی، یاخود قانتوراغه عائدمی ایکانن بلدرتور اوچون قانویرتنڭ طشینه «اداره‌گه» یا «قانتوراغه» دیگان سوزنڭ یازلووی اوتنوله‌در.

اداره‌خانه: مه‌سکه‌وده یرزاوی پلوشچادده، میشچیرینسکی پادوریاده، ۵ نچی نومیرده. قانتورا هرکون ساعت ۹ دن ٤ که قدر آچقدر.

تیلیفون نومیری اداره اوچون: Телефонъ редакціи 4-67-01.
« مطبعه « : « типографіи 2-31-04.
آدریس پوچتا اوچون: Москва, Мещеринское подворье редакція «ИЛЬ»
« تیلیگرام اوچون: Москва, Редакція «Иль»

اش و آقچه.

کوب اشلر بارکه آلارنی اشله‌و مطلقا آقچه‌غه توقتالا، دیب ئیته‌لر. بوسوز کوب اورنده درست بولسه بولور، آنده سوزمز یوق. لکن حاضرگی کونده بزده آقچه بولوبده اشله‌وچیلر بولماغانغه کوره بوآقچه‌لردن فایده کوره آلمی طورولارمزده آز توگل. بز بو مقاله‌ده شول اشله‌وچیلرگه طوقتالوب طورغان آقچه‌لر حقنده برآز یازماقچی بولامز.

بزده آقچه‌غه طوقتالوب اشله‌نمی قالغان اشلرگه قاراغانده، اشله‌وچیلر بولماغانغه کوره تیوشلی اورنینه صرف ایتلمی طورغان آقچه‌لر کوبره‌ك‌در.

آقچه‌نی خیرات یولینه صرف ایتوده، بو یولده قولنده باری بله‌ن جومارد حرکت ایتوده بزنڭ ملت شاید ایڭ همتلی برقومدن بولوب صانارغه مستحق بولسه کیره‌ك.

خیرات وعلم یولینه آقچه صرف ایتوگه کیلگانده بایلارمز [illegible] تیچ بروقتده آقچه قزغانوب طورغانلاری یوق. عمومی براش‌نی قوروب یبه‌رو حقنده برمجلس بولوبده، شونده آقچه مسئله‌سی قوزغاتلو بله‌ن بزنڭ خلق همه‌سی آقچه‌سی صرف ایتوگه حاضر طوره‌لر.

باشدوق لااقل شول اشنڭ نیگزن قوروب یبه‌ررلك آقچه جییلا، مسئله قزا، لکن صوڭندن شول اشنی دوام ایتدروب اشله‌رلك کشیلر بولماغانغه کوره آقچه صرف ایتلمی قالا. اش آقرینلاب ایسدن چغه.

اگرده شول اش کچکنه‌دن باشلاب اشله‌نه باشلاسه، برمجلسده وعده قیلنغان آقچه‌غه طاغیدا آقچه قوشو یوللری ازله‌نسه، مونی اشله‌وچیلر بولسه هیچ شبهه‌سز تگی آقچه‌لار فایده‌مزغه یاراب، خیرلی نتیجه‌لر کورسه‌توب طوره آلورلار ایدی.

تاتارلارنڭ خیرات یولینه آقچه قزغانماغانلقلرن کورسه‌تو اوچون مثال ایتوب اوفا شهرن آلیق.

اوفا شهرنده صوڭغی اون بیش ـ یگرمی یل اچنده‌گنه مسلمانلر آرتقانلار. ئلده بو شهرده‌مسلمان بایلاری قولداغی بارماق‌صانندان اوتمی. مونه شول آزغنه مسلمانلارنڭ اوفاده طورغزغان اشلرینه کوز صالساڭ ایس کیتمه‌سلك توگل.

شول آزغنه عدد بایلار اوفانڭ ایڭ اورطاسینه ۵۰ ـ ٦۰ مڭ صوملارغه توشروب مسجدلر صالغانلار. اوقو یولینه کیلگانده: برنچی محله یاننده اوچ قاتلی، طاشدن صالنغان بر مدرسه‌لری، ایکنچی محله یاننده ٤۰ ـ ۵۰ مڭ صومغه توشکان مدرسه عالیه‌لری، ۳ نچی مسجد یاننده ۱۵ ـ ۲۰ مڭگه توشکان ایکی قاتلی طاش مدرسه‌لری، ٤نچی محله یاننده ۳۰ ـ ٤۰ مڭ گه توشکان طاغیدا ایکی طاش مدرسه‌لری، اوتکان یللرده صالنوب تمام بولوب بارغان، قزلرغه مخصوص طاش مدرسه‌لری، بولاردن باشقه ئلله نی قدرلی مکتب‌لری بار.

بولارنڭ مجموع صوملارن برگه جیغانده نیچه‌یوز مڭ صومغه ییته طورغان بوعلم یورطلری محض مسلمانلارنڭ اوز همتلری آرقاسنده صالنغانلار. بولارغه چیتدن آز ـ ماز یاردم بولسه بولغاندر؛ لکن هرحالده بولار یولینه ایڭ کوب آقچه صرف ایتوچیلرنڭ اوفا بایلاری بولوون انکار ایتوب بولمی.

شولوق مدرسه بایلارینڭ اوقو یولنده تیره یاقلارغه‌ده یاردم ایتوب طورولاری کوزمز آلدنده طوره. دیمك بزنڭ خلقده خیرات یولینه‌آقچه‌صرف ایته‌رگه همت یوق دیب أیتورگه‌تلمز بارمی. بومدرسه‌لر، بولارنڭ همتلرینه مجسم شاهد بولوب طوره‌لار.

شولوق مدرسه‌لرنی مادی جهتدن اوستره‌ب اتوب بارودە همانده اوفا خلقی جیلکه‌سنده‌طورا.

مونه ایندی شول قدری آقچه‌لر صرف ایتلگان مدرسه‌لرنی اش‌که کرتو، بولارنی حاضرگی طورمشمزغه تطبیق ایتو البته اشله‌وچیلر اوستینه، طوغریسن ئه‌یتکانده بارمزنڭ‌ده اوستینه تیگز توشکان بر وظیفه بولا.

بولارنی فایده‌لی صورتکه ئه‌یله‌ندرو ـ آقچه‌دن بیگره‌ك اشکه ـ اشله‌وچیلرگه طوقتالا.

بز بولارده اشله‌و یولینه کیلگانده معنوی برله‌شه آلمیمز، آرامزده، یاڭغنه اویشدرلغان اشلرنی تنقید ایتوچیلرمز، «بو بیری، یتمی، تیگی اورنی ناچار» دیب، باشلانغان اشلرگه بالطه چابوچیلرمز چغه. بولار خلقنڭ کوڭلن سورلدررگه، اول اویشقان اشنی سوته‌رگه‌گنه خدمت ایته‌لر.

برگه قوشلوب اشله‌و اورنینه، باشلانغان اشدن عیب ازله‌ب، اشنڭ بارشینه ضرر ایتوچیلر مدرسه‌لرمز حقنده بیك کوب واقع بولدی.

صوڭغی ۱۱ نچی یلده مفتی حضرتنڭ یوبیلیسی مناسبتی بله‌ن اوفاده بر دارالمعلمین بله‌ن دارالمعلمات صالنورغه قرار قیلندی.

شول قرارنڭ صوڭنده بایلارمز آراسندن ۱۵ شهر ۲۰ شهر مڭ وعده قیلغانلاری بولدی. بو آقچه‌لردن استفاده قیلو یولینی بلمیمز ایکان، یاکه بو اشنی باشلاب یبه‌ررگه محیط مساعده قیلمی ایکان، بو باشقه مسئله. فقط بو آقچه‌لر حقنده «آقچه بار، اشله‌وچی یوق» یاکه «آقچه بولور ایدی، لکن اشله‌رگه مساعده ایتمیلر» دیب بیك ایرکن ئه‌یته آلامز

موندن اوچ دورت یل مقدم اوفاده بر ملی کتبخانه ـ وقرأتخانه وجودکه کیترو مسئله‌سی میدانغه چقدی.

بر طوی مجلسنده بو قرائتخانه‌نی آچار اوچون ایکی مڭ صومغه یاقن آقچه جییلدی.

بله‌سزمی؟ بر مجلسده.

اجتهاد ایتوب، آرتندن یوروب اشله‌وچیلر بولغانده موڭار قوشمتاغه ئلله نی قدر آقچه جییا آلوون‌ده شبهه یوق ایدی.

وقتی ایله بو اش افراط درجه‌ده قزو مذاکره ایتلدی. آقچه بولاچغنده شك ایتوچی بولمادی. لکن چنلاب اشله‌وچی بولماغانغه کوره بو مسئله بارا طورغاچ تمام اونتلدی. مونه بوملی قرائتخانه‌نڭ وجودکه چغا آلماوونده «اشله‌ر ایدکده، باشلاب یبه‌ررگه آقچه قایدن آلورغه صوڭ؟» دیب أیتوب بولمی. بو اش آقچه‌دن بیگره‌ك اشله‌وچیلر بولماغانغه اشله‌نمی قالدی.

اوتکان یل جمعیت خیریه اسمینه داخودلی بر یورط آلو مسئله‌سی قوزغالدی. خلق بیچاره بر ساعت اچنده بیش، آلتی مڭ صومغه یاقن آقچه‌سن شالتراتوب اوسته‌لکه صالوب چغوب کیتدی. برده امید ایتلمگان کشیلر ۲۰ ـ ۵۰ شهر صوم آقچه بیردیلر. مگر صوم آقچه بیروچیلر بولدی. بر ساعت اچنده ۵ مڭ صومدن آرتق آقچه جییا آلغان خلقنی، همتسزلر دیب ئه‌یتوب بولمی.

بو جمعیت‌ده باری ۵۰ ـ ٦۰ اعضا بار ایدی. جمعیت‌که کیلمه‌گان کشیلردن اعانه جییار اوچون بیش، آلتی وکیل صایلادیلر.

مونه بوکشیلر، خلقنڭ وکالتن ییرینه یتکرو یولنده، هیچ بولماسه بر کشینڭ ایشگن قاغوب، اوزلرینه طابشرلغان اش حقنده بر سوز ئه‌یتمه‌دیلر. حالبوکه جمعیت‌که کیلمه‌گان، آقچه بیرولری معلوم‌بولغان کشیلردن طاغیدا ۵ ـ ٦ مڭ صوم آقچه جییلووی احتمال توتلغان ایدی.

بو صایلانغان کشیلر اشنڭ قزو وقتنده اجتهاد قیلسه‌لر بو آقچه‌نڭ جییلوونده شبهه یوق ایدی. مونه بو جمعیت خیریه اسمینه یورط آلو مسئله‌سینڭ یارطی یولده طوروب قالوون آقچه یوقلقدن بیگره‌ك، شول وقتده آقچه جییارغه صایلانغان کشیلرنڭ حرکتسزلکلرندن، باشقه‌لرمزنڭ بو اشکه اهمیت بیرمی باشلاوومزدن کیلدی. شول چاقلی زور اشنی جمعیت خیریه اداره‌سینه طابشردق‌ده باشقه‌لرمز چیتدن سیرچی بولوب تیك طوردق. بو یولده جمعیت اداره‌سینه یاردم ایتو یولنده بولمادق.

موندن باشقه بزنڭ بیك کوب اشلرمز بارکه، آلارنی اشله‌و آقچه‌دن بیگره‌ك اشله‌وچیلرگه توقتالوب قالا. بز، «آقچه یوقلقدن اشله‌ب بولمی، بزنڭ خلق آقچه یاغینه کیلسه همتسز» دیب أیته آلمیمز. بز، آلای أیتسه‌ك خیرات اهللرینڭ صاف کوڭل بله‌ن ایتکان اعانه‌لرینه، آلارنڭ ایزگی نیتلرینه خیانت ایتکان بولور ایدك.

بزنڭ آرامزده اشله‌وچیلر کوبره‌ك بولسه، بولغان آقچه‌دن تیوشلی ره‌وشده فایده‌لانا بلگاننڭ اوستینه بوآقچه‌لرنی آرطدررلر، بلکه یوق آقچه‌لرنی بار ایته‌رگه طرشورلر ایدی.

خلق قولده بولغان، کوچی ییتکان قدری آقچه‌سی خیرات یولینه صرف ایتوب، مونڭ خیرلی بر نتیجه‌سن کوتوب طورا. صوڭره بولای کوتودن خیرلی نتیجه چقماغاچ، بو یولغه صرف ایتودن کوڭلی صوونا باشلی.

آلار، بورونغی اعانه‌لرندن اش چقماغانن کورگاچ: ـ «نی چاقلی اعانه ایتساك‌ده باری بر، هیچ بر تورلی اش اشلی آلمیلر، آقچه بیرووك بوشقه‌غنه کیته» دی باشلیلر.

خلق آقچه‌سندن کوزگه کورنورلك اش چغارر اوچون، یه‌ش کوچلرنڭ، روسچه اوقغان یگتلرمزنڭ، باشقه ضیالیلرمزنڭ برگولری، برگه اشله‌ولری کیره‌کدر.

سوز آخری اولاره‌ق» اشله‌رگه آقچه کیره‌ك، لکن مونی اشکه آشرور اوچون بیگره‌کده اشله‌وچیلر کیره‌ك» دیب ئه‌یته‌سی کیله.

مجید عفوری.

Газета „ИЛЬ“.

Подписная цѣна:

На годъ	4 руб.	— к.
» 6 мѣс.	2 «	— «
» 3 мѣс.	1 «	25 «
» 1 мѣс.	—	— 50 «

Отдѣльные №№ 5 коп.

غزیته‌نڭ بهاسی:
یللق . . . . . ٤ صوم
آلتی آیلق . . . ۲ صوم
اوچ آیلق . . . . ۱ صوم ۲۵ تین
بره‌مله‌ب هر ییرده ۵ تین.
آدریس آلماشدرو ۲۸ تین.

Плата за объявленія: впереди текста строка 40 коп., позади текста 20 коп.

Контора и редакція газеты „ИЛЬ“
Москва, Мещеринское подворье, № 5.

مه‌سکه‌وده آطنه‌ده اوچ مرتبه جمعه، یکشنبه وچهارشنبه کونلرده چغا طورغان

ایل

غزیته‌سینه ۱۹۱۵نچی یل اوچون مشتری دفتری آچلدی «ایل» ایکنچی یل نشرنده، اوّلگی مسلکندن آیرلمیچه: آقچورا اوغلی یوسف، محمد عیاض الاسحاقی، محمود فؤاد طوقتارف، سعید رمییف، شاکر محمد یارف، مجید غفوری، برهان شرف، نجیب عصری وباشقه‌لرنڭ اشتراکی برله دوام ایته‌چکدر.

«ایل» ده ملی واجتماعی مسئله‌لرگه تیوشنچه اهمیت بیریلو بله‌ن برابر عمومی یاوروپا صوغشی حقنده بولغان خبرلرنڭ ایڭ درستلری صایلانوب مکمل صوره‌تده یازیلوب باراچق. صوغشنڭ، مملکتنڭ اقتصادی، تجاری وصناعی حاللرینه تأثیری حقنده اهلی طرفندن مقاله‌لر یازیلاچق، هر تورلی یاڭا اثرلر، موقت مجموعه‌لر حقنده تنقیدلر، ملاحظه‌لر بولاچق. خاتون ـ قز طاوشی، عالی مکتبلرده اوقوچی طوتاشلر وباشقه تاتار خانملرینڭ اشتراکی برله آلوب باریلاچقدر.

Радіологическая лѣчебница

Д-ра А. В. ЦЫБИНА

съ постоянными кроватями и для приходящихъ.

دوقتور آ. و. تسیبین‌نڭ
رادیولاگیچیسکی لیچیبنیتسه‌سنده

آورولر اوچون هر وقت کراواتلر حاضر، چیتدن کیلوچیلرده قبول ایتله. mg ۱۵٦،۱٤ مقدارنده رادی قوللانا. بیرلین‌ده رایشسانتال، پاریژده م. کیوری طرفندن شهادتنامه آلنغان. أچکی، طشقی ششلرنی، قان کیتو کبك آورولرنی، خاتونلر آورولرن، راك آوروون، تیری‌گه چقغان چوبانلرنی دوالیدر.

ره‌نکین شعاعلری بله‌ن‌ده دوالی. رونکین کابینیتن س. ر. فرینکیل **С. Р. ФРЕНКЕЛЬ** اداره ایته. رادیو ـ ئه‌ماناتوریوم ـ (me ۲۰۰،۰۰۰) رادیو صولو برله‌ن ریوماتیزم، نیرونی وباشقه آورولرنی توزه‌ته. رادیو ـ ئه‌ماناتور ـ أچ آورولرن توزه‌تو اوچون (me ۲۰،۰۰۰) رادیو آکتیونی صو قوللانا. لیچیبنیتسه‌ده آپیراتسیاده یاصالا.

Пріемъ отъ 6-8 час. веч., тел. 2-99 и 1-64-49, для телеграммъ: «Радіобромидъ».
Москва, Пречистенка, Дурновъ пер. д. № 5. Казарновскихъ.

СЧЕТОВОДНЫЕ КУРСЫ
Ѳ. В. ЕЗЕРСКАГО.

Петроградъ, Невскій пр., 43. Тел. № 22-70. **Москва,** Б. Тверская 16. Тел. № 22-63.

Курсы существуютъ съ 1874 года—Свѣдѣнія высылаются безплатно—Лично ежедневно отъ 10—8 час. вечера.

آ. آ. آندریف‌نڭ
گیلزه فابریقاسی مه‌سکه‌وده.

۱۹۱٤ نچی یل ٤ نچی اوکته‌برده، پادشاه طرفندن تصدیق ایتلگه‌ن مینیسترلر صاویتی‌نڭ قرارینه بوی صنوب پاپیروص گیلزه‌سینڭ ۱۰۰ دانه‌سینه ٤ تیین‌گه قدر آکسیز آرتدرلووی، شولایوق گیلزه‌گه کیره‌کلی ماتیریاللرنڭ حقی آرتووی، آلوچیلرینه هر وقت یاخشی تاوار صاتوب کیلگه‌ن فیرمامزنی، پریسکورانته‌غی ئه‌یبرلرنڭ حقن آرتدررغه مجبور ایتدی. یاڭا بهالر، یاڭا شرطلردن خبردار بولغان اوپتووی آلوچیلرمزنڭ اوشبو آدریس برله مراجعت ایتولری تیشلیدر: Москва, Б. Ордынка, Б. Екатерининскій пер. с. д. Московская фабр. гильзъ А. А. Андреева, основ. въ 1877 г.

Иванъ Александровичъ Андреевъ.

سید گرای میرزانڭ مسلمانلرغه مراجعتی.

قزان غزیته‌لرنده سید گره‌ی آلکین جنابلری «مسلمانلرغه مراجعت» دیب اوزون، اوزون سوزلر، کوته‌رنکی جمله‌لرده‌ن اویوشدرلغان بر مقاله نشر ایته. اصلی روس غزیته‌لرنده چقغان بو مقاله‌ده سید گره‌ی میرزا یوغاری‌دن قاراب، مسلمانلرغه حمیت، اخلاق درسی بیرگاننڭ صوڭنده، قزان تیره‌سنده، اشکه یاراماياچاق عسکرلرگه بر أوی صالو فکری یوریگه‌نن سویایده: «بز بونده، طنچ ییرلرده قالغان خلقلرنڭ وظیفه‌لری، صوغش سببلی وجودکه کیلگان احتیاجلر اوچون قوللرنده نی بار شونی هبه قیلو ایکانلکنی خاطرڭزده طوتڭز، انسانیت هم گراژدانلق حسلری سزنی دعوت قیلغان ثوابلی بو اشلرده وطنمزنڭ چن صلاحیتلی اوغللری بولڭز. باشلرینه قضا کیلگان کشیلرگه یاردم بیررگه دینمزنڭ قوشقان امرلرن ییرینه ییتکرڭز» دیب سوزن تمام ایته. سید گره‌ی میرزا موندان ئلك روس غزیته‌لرنده بولغان شولایوق مراجعتنده تاتار مطبوعاتن خصوصاً قزان غزیته‌لرن وطنی حمیتلری یوقلقده عیبله‌گان ایدی. بو یولی اول، ئوزینڭ یوغاریدان طورب آمرانه یازغان سوزلری برلن، بتون تاتار خلقینه قارشی روس اوقوچیلاری آلدنده ناچار بر فکر طودررلق قلم قوللانا! روسیه تاتارلری، جیدی‌سیگز یوز مڭ عسکر چغارغان تاتار خلقی، سید گره‌ی آبزی‌نڭ ایره‌تولرنده‌ن اوسته‌در. تاتار حمیتی سید گره‌ی میرزانڭ قچقرولرندان کوب یوغاری‌در. بتون شهرلرده‌گی لازاریتلار، ایکسز ـ چیکسز یاردملر مونڭ دلیللری‌در. شولای بولسه بار أشنی یوق توسلی ایتدرب ئلله قایچان معلوم نرسه‌نی، حاضرگنه مین آچدم، مین طابدم دیگان طون برله‌ن یازارغه آمیریقا آچارغه شول میرزاغه کم حق بیردی ایکه‌ن؟

چن اخلاصی برله‌ن شول صوغشدان ضررلانغانلرغه یاردم نیتی بولسه وشونڭ نیچك بارغانینی بله‌سی کیلسه، صوڭ نیك تاتار غزیته‌لرنده اوقوب کیلمی ایکه‌ن؟!

یازاسی، ئه‌یته‌سی سوزی بولسه، مصلحتی، درسی بولسه شول میرزا، شول قیمتلی فکرلرنی نیك تاتار مطبوعاتنده ئه‌یتمی، روسچه‌غه، روس مطبوعاتینه مراجعت ایته ایکه‌ن؟

مونه شول طبیعی بولماغان یوللر برله‌ن، طبیعی توگل سوزلر برله‌ن، سید گره‌ی میرزانڭ حمیت صاتووی، شول سوزلر شول جمله‌لرنی یازدرغان عامللر حمیت ایکه‌نلگنه شبهه‌گه توشوره. بیك کوب کشیگه: سید گره‌ی میرزا، مسلمانلرغه ضمنا بولسه‌ده قارا یاغب ئوزن آغارترغه تله‌می میکه‌ن؟ دیگه‌ن سؤالنی بیرده.

بزنڭچه بو طبیعی توگل اشنڭ، طبیعی توگل قچقرونڭ سببی: سید گره‌ی میرزانڭ تاتار مطبوعاتندن خبرسز بولووی، تاتار مطبوعاتن ایسماسام الله رضاسی اوچون آیینه برگنه مرتبه‌ده اوقوماویدر.

اگر میرزا حضرتلری توبه‌نچیلك یاصاب قزانده چغا طورغان برگنه غزیته‌نی آینده، برگنه مرتبه اوقوسه، یا ایسه اوقوتدروب طڭلاسه، ئوزن ئوزی شولای کولکی حالگه قویماس، روس مطبوعاتینه چغوب، برده کچتمه‌گه‌ن ییرنی قاشیماس ایدی!

چناق قلعه بوغازی.

تورکیه بله‌ن آنگلیا آراسنده‌غی صوغشده سوه‌یش قانالی، مصرغه کره طورغان یولده نیچك زور کیرته بولسه، داردانیل‌ده شولایوق استانبولنی آلو یولینه قویلغان، ئوتووی مشکل بولغان زور کیرته‌در.

برله‌شکه‌ن آنگلیا ـ فرانسیه فلوطی تورکیه‌گه صوغش آچقاندان بیرلی داردانیل‌نی وقت، وقت طوپقه طوطب کیلدی؛ داردانیل بوغازینه، دشمان فلوطن کرتمه‌و اوچون صالنغان مینلرنی چوپله‌رگه طرشب کیلدی.

آنگلیا ـ فرانسیه فلوطی، صوڭغی آطنه أچنده داردانیل‌نی طوپقه طوتو أشن آلغه بیه‌ردی.

گیرمانیا غزته‌لری، آنگلیا ـ فرانسیه فلوطی‌نڭ بوطوپقه طوطودان مقصودی، روسیه بله‌ن آنگلیا آراسنده دیڭگز یولن آچودر، دیلر.

داردانیل وبوسفور بوغازلری تورك قولندان آلنب، روسیه‌ده‌ن آنگلیاغه مال چغارو ییکله‌شه‌چکدر.

هوا بوزوق بولو سببلی آنگلیا ـ فرانسیه فلوطی، داردانیل‌نی طوپقه طوطودان طوقتالغان بولسه‌ده، ۱۲نچی فیورالده تکرار باشلاغان. فلوط، فورطلردان اورتاچه یراقلقده طورب ٤ فورطنی طوپقه طوتقان.

اینگلیز آدمیراللغی‌نڭ ۱۵نچی فیورالده بیرگه‌ن خبرینه کوره، اونلاپ صوغش کیمه‌سی، داردانیل‌نی طوپقه طوتقان. طوپقه طوطوب بولب، صوغش کیمه‌لری اچکه تابا کره باشلاغاچ، تورکلرفورطلردان آتاباشلاغانلر، «آغامه‌منون» اسملی صوغش کیمه‌سنده اوچ کشی ئولب، بیش کشی آور صوره‌تده جراحتله‌نگه‌ن.

۱۳ نچی فیورالده بوغازنڭ دورت میل قدر ییرنده دشمان فلوطی کرمه‌سن دیب صالنغان مینلرنی چوپله‌گه‌نلر. مینلری چوپله‌نگه‌ن خوفسز ییرلرده‌ن اوچ پاراخود کرب داردانوص اسملی فورط بله‌ن بوغازنڭ آسیا ساحلینه قویلغان بر نیچه یاڭا باتاریانی قاماغان. قرغه توشورولگه‌ن عسکر فرقه‌لری، «قوم قلعه»ده‌ن باشقه فورطلرنی جیمرگه‌نلر.

تورك اشتابینڭ خبرینه کوره، ۱۳ نچی فیورالده اون کره‌یسیر، داردانیل‌نی ایرته‌ده‌ن کیچکه قدر طوپقه طوتقان. آنڭ ئه‌یتوونچه فورطلردان آطلغان یه‌دره‌لرده‌ن اوچ کره‌یسیر ضررلانغان. اوچ کره‌یسیرنڭ برسی «آغامه‌منون» کره‌یسیری تیبنده ایکه‌ن. تورك اشتابینڭ ایکنچی بر خبرنده صوغشده زور کیمه‌لرده‌ن باشقه، ۲۰ عدد کونترـمینانوص بولغان. لکن صوغشده‌ن حاصل بولغان نتیجه‌نی تورك اشتابی ئه‌یتمیدر. صوڭغی خبرلرگه قاراغانده داردانیل‌نی طوپقه طوتوده ۱۵ دویملی طوپلی ۸ دریدناوط اش کوره‌در.

بو صوغشلر داردانیل بوغازی‌نڭ آوزنده بولوب یاتماقده‌در. معلومدرکه داردانیل بوغازی ٦٥ چاقرم اوزونلغنده، ٤ـ٦ چاقرم کیڭلگه‌ده‌ر. آنڭ ۱ گنه چاقرم کیڭلگنده ییرلری‌ده باردر. ایکی یاغی بیك کوب استحکاملر بله‌ن نغتلغان بولب بو استحکاملرده زور طوپلر قویلغاندر. صوغش باشلانر آلدندان داردانیل‌غه نیمسلر مینلر صالغان ایدی. استحکاملرنی تاغن‌ده نغایتقانلر ایدی.

داردانیل بوغازن موڭغینچه هیچ بر حکومتنڭ فلوطی اوته آلغان یوق. تیك باری ۱۸۰۷ نچی یلده بر اینگلیز آدمیرالی، تورکیه‌نی ناپالیون صایوزینه قوشیلودان طیبو مقصدی بله‌ن داردانیل‌دان ئوتب استانبولغه کیلگه‌ن ایدی، لکن اینگلیز فلوطی‌نڭ بولای کره بلووی، تورکلرنڭ حاضرله‌نمه‌ولرنده‌ن، داردانیل‌نی نغتماولرندان کیلگه‌ن ایدی. شونده‌ده اینگلیز فلوطی داردانیل‌دن کیری چقغان وقتده، تورکلرنڭ بر نیچه کون گنه حاضرله‌نولری آرقه‌سنده بیك کوب ضر[illegible]گه طوری کیلگه‌ن ایدی.

نیمس گینیرالی «مولتکه» داردانیل حقنده شول سوزلرنی ئه‌یتکه‌ن: «اگر داردانیل بوغازنده طوپلر یاخشی قورولسه، ممکن توگلدرکه دنیاده بر فلوط آنی کیچه‌رگه، جسارت ایتسون؛ آڭا کررگه قییولق ایتسون!»

درست، «مولتکه» زماننداn بیرلی صوغش کیمه‌لری بیك ترقی ایتدی. حاضر ایندی بوغازلرنی جیلکه‌ن کیمه‌لرنده‌ن عبارة بولغان فلوطقنه کیچمی؛ ئه‌لله نی قدر زور طوپلر بله‌ن جهازلانغان کره‌یسیرلر، دریدناوطلر، بوغازلرده‌غی استحکاملرنی، فورطلرنی جیمرب کره‌لر. لکن شونی‌ده خاطرده‌ن چغارماسقه کیره‌ك: حاضرگی زماننڭ استحکاملری، فورطلرنی مدافعه قیلا طورغان طوپلری‌ده، بورونغی زماننقی توسلی توگل. موندان باشقه حاضر، بوغازلرنی طوپلرغنه صاقلامیلر، حاضر مینلرده‌ن یاصالغان فلوط اسملی برفلوط بار. مینلرده‌ن یاصالغان بوُیه‌لر، آغب یوری طورغان مینلر، بولار بارسی‌ده زور، زور کره‌یسیرلرنی، دریدناوطلرنی طوری کیلسه کوز آچب جومغانچی کوُلن کوککه اوچرا.

بیگره‌کده ایتالیا ـ توُرکیه صوغشندان صوڭ بیك نغتلغان داردانیل‌نی کیچو اینگلیز ـ فرانسوز فلوطی آلدنده چیشووی بیك مشکل بولغان مسئله‌در.

عفو عالی.

یهودیلرگه طورو اوچون بیلگوله‌نگه‌ن ۱۲ شهرده‌ن باشقه ییرلرده طورو اوچون برنچی درجه کوپیص بولو یاکه دارالفنون بترگه‌ن بولو کیره‌کلگی معلومدر. شول طورو پراواسن قازانو اوچون آلارنڭ ئزله‌گه‌ن یوللرندان برسی، تش دوقتوری بولوچیلقدر. تش دوقتورلغی‌نه شهادتنامه‌سی بولغان یهودی شهرده یاکه آولده یه‌شه‌و حقینه مالك بولادر. مونه شول تش دوقتورلغینه شهادتنامه آلونی، آلار سؤ استعمال ایتوب یالغان شهادتنامه‌لر آلا باشلاغانلر، شول شهادتنامه‌لر بله‌ن شهرلرده طوررغه حق قازانغانلر ایدی.

بولارنڭ بو أشی، حکومت مأمورلری طرفندان سیزیلوب بیك کوب یالغان تش دوقتورلری یهودیلر صودقه بیرلگه‌نلر ایدی، آرالارندان بیك کوبسی یابلورغه حکم ایتلگه‌نلر ایدی.

شول حکم ایتلگه‌نلرنڭ عفو ایتلولری حقنده عدلیه مینیستری، پادشاهمز حضرتلرینه داکلاد کرتدی. آلار، پادشاهمز حضرتلرینڭ عفولرینه مرحمتلرینه ایرشدیلر. بولاردان ئه‌دوآرد روتسکووسکی، له‌پیچین، پاپوف، بورشچیوشکی، دوبسون دیگه‌نلری‌گنه بو مرحمتکه ئلـه‌کمه‌دیلر.

شولایوق، ئه‌رمه‌نلرنڭ «داشناقسوتیون» پارتیه‌سینه منسوب یابلوغه حکم ایتلگه‌ن کشیلرده‌ن ۷ کشی شولوق داقلاد بوینچه عفو قیلنغان.

ئه‌رمه‌نلرنڭ «داشناقسوتیون» پارتیه‌سی، ملی بر پارتیه بولب مسلکی صولدر. تورکیه ئه‌رمه‌نلرنده‌ده بو پارتیه «داشناقسیون» آتالادر.

مونه شول «داشناقسیوتیون» پارتیه‌سینڭ یوزله‌ب اعضالری شول پارتیه‌گه منسوب بولوده عیبله‌نب ۱۹۱۱نچی یلده صودقه تارطلغان ایدی. آلارنڭ صودی محکمه طورمشنده وقتی برله بیك زور واقعه صانالوب، شول پارتیه‌نڭ بر نیچه اعضاسی یابلورغه حکم ایتلگه‌ن ایدی.

مونه شولاردان ۷ کشی، حاضر، پادشاهمز حضرتلرینڭ مرحمتینه مظهر بولدی.

عمومی یاوروپا صوغشی

پیترغراد ـ (عالی باش‌قوماندان‌اشتابندن). فیورال ۱۵ نده پراسنیش تیره‌سنده‌گی حرکتمز بزگه مطلوب ره‌وشده نتیجه‌له‌ندی. بونده گیرمانلرنڭ ایکی قورپص عسکرن تاراتدق، آلارنی حدودگه ارغتدق.

گیرمانلر بزنڭ دورتنچی فرقه‌مزنی کیته‌رگه مجبور ایتکاچ، ملاوا یولنده موفقیت بله‌ن حرکت ایتکان عسکرمزگه قارشی حرکت ایته‌رگه باشلادیلر. الکده بزنڭ عسکرمزنڭ ملاوا رایوننده‌غی صول قاناتن قسرقلارغه تله‌دیلر. کوره‌سن آلار بوندن صوڭ خورژیلا یاغندن بزنڭ اوڭ قانات عسکرمزگه به‌ریلب، بزنی ویسلاغه ارغترغه اویلاغانلر. یانوار ٢٤ نده لیپقو ـ سیرپیس ـ بیژون رایوننده گیرمانلر بیش دیویزیه قدر عسکر بله‌ن تجاوزگه باشلادیلر. فیورال باشلرینه تابا، دشمان، پلوتسق ـ راسیونژ صفینه یتدی. لکن قزو صوغشلر صوڭنده، فیورال‌نڭ ۳ هم ۵ لرنده گیرمانلرنڭ بو رایونده تجاوزلرینه چیك قویلدی.

بو وقتده، ملاوا بله‌ن ویلليبيرغ آراسـ... دشمان زور کوچ جیبب تجاوزگه باشلادی. فیورال ۵ نده، خارژیلا رایوننده گیرمانلرنڭ آلغی فرقه‌لرینڭ حرکتلری معلوم بولدی. فیورال ۷ نده زور کوچلری آلغه تاشلاندیلر، پراصنیش‌نی شرق یاغندن ئه‌یله‌نب «شوق» آولینه یتدیلر. پراصنیش، بزنڭ بو رایونده‌غی عسکرمزنڭ نق برکتلگان اوڭ قاناتمزدر.

بونده بزنڭ جه‌یه‌ولی بریغادامز حرکتکه

آچق خط. (*)

معتبر «وقت» غزیته‌سینڭ ۱٦۸۵ هم ۱٦۸۹ نچی نومرله‌رنده‌ن اعتبارا محترم ح. د. محمودف جنابلری «بزنڭ حاللر» سرلوحه‌سی ایله مقاله‌لر یازا باشلادی. حاضرگی باسلغانی مذکور ایکی نومرده بولوب، آخری تاغیدا دوام ایته‌چك ایکان. مقاله قازاق خلقینه «عقل اویره‌تو» روحنده باشلانوب، گویا آلارغه آداشقانده طوغری یول کورسه‌تو وقازاق ضیالیلری آراسنده‌غی اختلافلی مسئله‌لرنی حل ایتو دعواسی بله‌نره‌ك یازلغان. برنچی مقاله‌نڭ آخرنده معتبر «وقت» غزیته‌سی اوز طرفندن: «محمودف قرغز ـ قازاق احوالینه وآلارنڭ بحث وفکرلرینه یاخشی واقف بولغان هم کوبدن بیرلی شولارنی تعقیب ایتوب کیلگانلکدن بو حقده اساسلی معلومات بیرسه کیره‌ك» دیب، اوقوچیلرنڭ دقتلرن جلب ایته. بز بوڭاربیك تعجب ایتدك. «وقت»نڭ بولای یازوونه سبب، ح. د. محمودف افندی‌نڭ «قازاق خلقینڭ عمومی وخصوصی هر تورلی احواللرینه فوق‌العاده اهمیت بیردم هم بر درجه‌یه قدر واقف ومطلع بولدم» دیب دعوا ایتووی بولسه کیره‌ك. یوقسه، بزگه کوره، بو هیچ موافق توگل ایدی.

هر خلقنڭ اوزینه عائد هر تورلی معیشی واجتماعی مسئله‌لری بولا. بو مسئله‌لر حقنده اساسلی فکر یورتوب، مطالعه بیان ایتو تله‌سه کمنڭ اقتدارندن کیلمی. آنڭ اوچون شول خلقنڭ هر تورلی احوالینه، عادت وتعامللرینه، دنیاغه قاراش واحوال روحیه‌لرینه تمام آشنا بولورغه کیره‌ك. اما بو صفتلر اوزنده بولماغان ذاتلرنڭ سویله‌گان فکرلری، تقدیم ایتکان ملاحظه‌لری هیچ بر قیمتکه مالك بولمی. مثلا: تاتارلرنڭ اوزلرینه عائد بولغان بایتاق اجتماعی مسئله‌لری بار. بو مسئله‌لر حقنده تاتار مطبوعاتی وجودکه کیلگاندن بیرلی همان مذاکره ایتوله وهنوز ایتلمکده.

بو حقده کملرنڭ مهم موقع اشغال ایتکانن تاتار مطبوعاتینه آشنا بولا باشلاغاندن بیرلی بیك یاخشی بله‌مز. لکن ح. د. محمودف امضاسینه بو میدانده هیچ بر تصادف ایتکانمز یوق. بو، تاتار مطبوعاتن تعقیب ایتوب کیلگان هر کمگه یاشرن توگل. بوامضانڭ آز ـ کوب اشتراکی بولسه، اول‌ده دینی وشرعی مسئله‌لرده‌گنه ایدی. حالبوکه بو ایکسی ـ ایکی دنیا. بو یازغانلرمز هر کمنڭ اوز خلقی احوالینه عائد مسئله‌لرده‌گی موقعی. اما اوزندن باشقه بر خلق حقنده مسئله‌نڭ نه قدر مشکل ایکانلگی، البته، معلوم. خصوصا اوز ملی واجتماعی مسئله‌لرنده نفوذ نظرغه مالك بولماغان بره‌ونڭ بر ملتکه: اوزلرندن آرتق بله‌م دیب «درس» بیروگه جسارت ایتووی بیگره‌کده کولکی بولسه کیره‌ك.

بزنڭ فکرمزگه کوره تاتار مطبوعاتینڭ قازاق احوالی حقنده اساسلی نرسه‌لر یازا آلماولرینڭ‌ده سببی: بزنڭ احوالنی یاخشی بلمه‌ولری‌در. یوقسه، تاتار جماعت خادملری آراسنده بزگه ح. د. افندی‌دن‌ده آرتغراق جانی آچی تورغان همده یاردم ایتو مقصدیله «توغانلق» قولن صوزارلق ذاتلر یوق توگل. شولارنڭ باری‌ده قازاق احوالینه آشناسزلقدن سکوت ایته‌رگه مجبورلر. مثلا، ۷ ـ ۸ یلدن بیرلی غ. دوماده بزنڭ قازاقدان دیپوتات بولماغان زمانده، آنده‌غی مسلمان دیپوتاتلر شول بلمه‌گه‌نلکلری سببلی قازاق احوالینه دائر هیچ بر حرکت ایته آلمادیلر. بو ـ هر کمگه معلوم. ح. د. افندی چه مطبوعاتنڭ بزدن بحث ایتمه‌ولرینڭ سببی، گویا بزنڭ آلارغه: «سز قازاق طورمشینی وآنلرنڭ احتیاجینی بلمه‌یسز، شونلقدن بولار حقنده بر سوز سویلرگه حقڭز!..» دیب ئه‌یتومز ایمش. لکن مونسی صرف افت[illegible] هیچ وقتده بزگه جانی آچوب، احتیاجلرمز حقنده چن یول کورسه‌توچی‌لرگه قارشی، تله‌سه کم بولسون، بوندی معامله‌ده بولنه‌چق توگلمز. بلکه آندی ذاتلر بولسه، رحیم ایتسونلر، تشکر ایته‌رمز. لکن چن یول کورسه‌تورگه هیچ بر استحقاقی بولماغان، هر مسئله‌نی سطحی‌گنه ملاحظه ایته تورغان ذاتلرنڭ دوستلغی «آیونڭ دوستلغی» قبیلندن بولاچغنده شبهه یوق.

بو کونده قازاق خلقی آراسنده اوزلرینڭ عمومی مسئله‌لری حقنده چنلاب فکر یورتوچیلر، الحمدالله، بار. بولارنڭ اوز احوالن باشقه‌لرغه کوره آرتغراق بلولرنده هیچ شبهه یوق. بو حقده ح. د. افندی ایسه: «عمومی بولغان اجتماعی مسئله‌لرده آرالرنده فائده‌لی ره‌وشده هیچ بر جریان ویاخود اساسلی بر حرکت کورلمه‌دکی کبی، بو توغریلرده چنلاب اویلابدا قاراغان کشیلری یوق»دی. مونی اثبات اوچون «بوندن اون یللرمقدم بولغان بعض بر صایلاولر حقنده‌غی خط حرکتلرن کورسه‌ته. لکن بونده‌ده یاڭلشا: چونکی بوندن اون یل مقدم بولغان بر واقعه بله‌ن حاضرگی احوالنی اثبات ایته‌رگه ممکن توگل. درست، اول وقتلرده آندی کشیلر بلکه بولماغاندرده. امـا شونی‌ده اویلارغه کیره‌ك: اول وقتلرده تاتارلرده کملر بولغان؟

بز بیك کوچلی دلیللرگه استنادا ح. د. افندینڭ قازاق احوالی حقنده «اساسلی معلوماتکه مالك» بولوون انکار ایتمز. برخلقنڭ آراسنده جریان ایتکان افکار ومسلکلرنی موازنه ایتر اوچون آنڭ مطبوعاتینه چنلاب واقف بولورغه کیره‌ك. حالبوکه ح. د. افندی‌ده بوده یوق. بونی اثبات اوچون منه بر کچکنه مثال‌ده کفایه ایتسه کیره‌ك. ح. د. افندی مقاله‌سنده: «بعض بره‌ولر اوز فکرلرینه واوز امللرینه کوره بزلرنی بتونله‌ی قارا قارشی ایکی ملت وبر برسینه بتونله‌ی یات بولغان ایکی قوم یاصاب، «یگور» بله‌ن «طورسقبای» ایتوب تصویر ایتسه‌لرده، بز همانده بر تن‌نڭ اعضالری، برعائله‌نڭ اولادلری بولورغه تلیمز»دی. بو سوزلر «قازاق» غزیته‌سنده‌گی بر مقاله‌گه اشاره ایتلوب یازلغان. حالبوکه اول مقاله‌نڭ مضمونی بوڭا بتونله‌ی مخالف. آڭا اشانور اوچون «قازاق»نڭ ۹۰نچی نومرن قاراو ییته. ح. د. افندی، بو مقاله‌نی خطا آڭلاوی سببلی، قازاق یازوچیلرن قازاقلرنی تاتارلاردان یراقلاشدررغه وآلار آراسنده‌غی آیرمانی «ئه‌لله کملر» آراسنده‌غی آیرماغه اوخشاتورغه خدمت ایته دیب، تهمت قیلا. بز اول یولغه خدمت ایتو توگل، بالعکس، هروقت خلقمزغه تاتارلرنڭ دین وقان قارداشمز ایکانلگن آڭلاتورغه طریشامز.

شونسن‌ده ئه‌یتوب اوته‌رگه تیوشکه، محمودف جنابلری اوشبو مقاله‌لری بله‌ن قازاق خلقینه مراجعت ایتوب، اختلافلی مسئله‌لرده آلارنڭ قایسی طرفقه اشتراك ایتولرن صوری. شولای ایتوب، قازاق خلقینڭ بوحقده‌غی افکار عمومیه‌سن بلمکچی بولا. بودا ممکن توگل. چونکی «وقت» غزیته‌سن اوقی تورغان برنیچه دیسته قازاقنڭ فکرن «افکار عمومیه» دیب بولامی؟ (بوندن «وقت»گه قازاق احوالندن یازلغان مقاله‌لرنڭ قازاق‌غه فائده‌سی یوق دیگان سوز آڭلاناماسون. چونکی بو ـ باشقه، افکار عمومیه ـ باشقه).

بز بو قدر سوزلرنی ح. د. افندینڭ مقاله‌سنده‌گی اوز تله‌گینه بناءً، اوقوچیلرغه بو حقده‌غی فکرمزنی بلدروب اوتو اوچون یازدق، لکن بوندن صوڭ بو حقده بحث اوزایتارغه تله‌میمز.

سوز آزاغنده: ح. د. افندیگه، گرچه یاڭلش بولسه‌ده، یاخشی نیتی اوچون رحمت آیتوب، بو حقده تاتارچه کانسیرت بیرگان «چیرمش مارجاسی» قبیلندن بولماون تلیمز.

میر یعقوب دولاتوف.

(*) اورنبورغده چغا طورغان «قازاق» رفیقمزنڭ محررلرندن میر یعقوب افندی دولاطف جنابلرینڭ اوشبو آچق خطن، حقیقتنی آچوغه خدمت ایتو مقصدی بله‌ن درج ایتسه‌کده بو مسئله‌ده اداره بی طرفدر.

کیلب، دشمان‌نڭ نق، مستقل صوغشده، کوچینڭ بر الوشی پراصنیش‌قه طارتلدی. بولارنڭ یانینه، ردیفلردن صانالوب، گیرمانلرنڭ هجوملرن طوقتاتوب تورغان آطلی فرقه‌مزنڭ بر الوشن بیه‌ردك. دشمان اوزینڭ کوچندن بر الوشن پراصنیش‌نی قاماو اوچون تعیین ایتب هم پرژیتول - قراسنوسیلتس - پادوسیه - اوستیه - وینکیرس - قراصنه - قلوچقوف صفلرنده «ناریف» طرفندن قاپلاو اوچون کوچلی بر الوشن حرکت ایتدردی. دشمان‌نڭ مقصودی ملاوا - رایوننده‌غی جییلغان اوڭ قاناتمز ایدی. لیصاقوف - خاینوف آراسنده‌غی ۱۱ چاقرم قدر اورن شمالدن هم جنوبدن‌ده قامالغان ایدی. دیمك - پراصنیش تیره‌سندن کیلب چققان دشمان‌نڭ زور کوچی، پراصنیش بله‌ن چیخانوف آراسنده آرتدن وولی - ویرژبوف‌غه یتکان بولا. بووقتده بزنڭ ترتیبمزنڭ همه صفنده، جدی یاردم هجوملری یاصالدی. فیورال ۱۱نده کوندز نق صوغش صوڭنه دشمان، پراصنیش‌غه کررگه موفق بولدی. لاکن شولوق کونده ایرته ۶ ساعتدن، قراصنو سیلتس - وینگرژین - قلاچقوف‌دن، وولة - ویرژبوف‌غه قدر کیڭ صفلرده بزنڭ‌ده قطعی تجاوزمز باشلاندی.

الحاصل، ملاوا یولنده بزنڭ عسکرمزگه قارشی صوغشقان گیرمانلرنڭ اویلری، ناریف طرفندن بزنڭ قارشی هجومبزگه اوچراب تارا - تلدی هم گیرمانلرنڭ جیڭلووی بله‌ن تمام بولدی.

فیورال ۱۵ کوننده گیرمانلر بله‌ن اوچراشقان باشقه اوچاستقه‌لرده اهمیتلی صوغش مصادمه‌لری بولمادی. عموما، غرودنین رایوننده آلغانمز اسیرلر ۱،۳۰۰گه ییتب، ۱۵ پولمیت هم بر نیچه صوغش‌قوراللری باردر.

قارپاتده آوستریالیلرنڭ طغز کوچی لوپقوف - تواریل صفنده اوزلری اوچون موفقیتسز هجوملر یاصیدر. بزنڭ طوپ اوطلرمز هم قارشی هجوملربز سببلی آلارنڭ زیانلری بیك زوردر.

شرقی پروسیاده دشمان مدافعه حالینه کیلدی. یوزوپل رایوننده برنڭ قورچلی پویزدمز موفقیت بله‌ن حرکت ایتدی. بوتووینده بر «صاداغور»نی آلدق.

بزنڭ عسکر گیرمانلرنی هریرده قسرقلادی. آلارنڭ ۳۶نچی ردیف‌لری اورژیس آرقلی کوپرده نق طوتونسه‌ده شول کون‌نڭ کیچنده زور زیان کوردی. شولایده ۱۲نچی فیورالده ایرته بله‌ن، دشمان بزنڭ عسکرگه قطعی هجوم یاصارغه تله‌ودن واز کیچمه‌دی، وولة - ویرژبوف‌ده صوغش دشمان بله‌ن اوچراشو ره‌وشنده بولدی. شولوق کون‌نڭ کیچنده بزنڭ عسکر گیرمانلرنی پراصنیش‌غه یاقن پوزیتسیه‌لرگه قطعی صوره‌تده ارغتدی. فیورال ۱۳ هم ۱۴لرنده، دزیلین - خاینوف - پراصنیش - بارتین - شیل صفلرنده نق صوغش بولدی. فیورال ۱۳ نده کیچ بله‌ن، بزنڭ عسکر پراصنیش‌قه کردی. شونده‌ده بونڭ نغوتلووی کیله‌سی کوننڭ کیچنده بولدی. گیرمانیا عسکری ملاواگه هم خارژیل گه چغارغه تله‌ب ترتیبسز ره‌وشده چیگه‌رگه باشلادی. دورت کون‌دن بیرلی تجاوز حالنده بولغانلق سببلی آرغانلقغه‌ده قارامیچه، بزنڭ عسکر گیرمانلرنی قووده دوام ایتدی. فیورال ۱۵نده گیرمانلرنڭ آرتده‌غی الوشینه زور زیان کیتردی.

بوصوغش حرکتنده بزنڭ قولغه بیك بای غنیمت ئله‌کدی. اسیرلرنڭ صانی عموما ۱۰،۰۰۰دن کیم توگلدر.

پیترغراد - (قافقاز اوردوسی اشتابندن)
فیورال ۱۳ نده، چوراخ آریاغی تیره‌سنده روس عسکری تورکلرنی اشغال ایتکان پازیتسیه‌دن چغاروب، آلغا تابا حرکت ایته‌در. آلاشکیرت‌دن جنوبده‌گی یوللرده، تورکلرنڭ ایکی صوغش قورالی آلندی.

پیترغراد - (قافقاز اوردوسی اشتابندن):
دیگگز بویی یوللرنده، روسلرنڭ آلغی فرقه‌لری تورکلرنی قسرقلاب خوب چای یلغه‌سینه کیلدیلر. باشقه یرلرده اوزگارش یوقدر.

روسیه - تورکیه.

تیفلیس - تورکلر «چوروك صو» آریاغی تیره‌سینڭ اوزلرینه تانولغان اورن بولوودان فائده‌لانب شونه طاو آرالری، تاشلقلر آراسینه یاشرنب روسلرنڭ پوزیتسیه‌لرینه تابا کیلرگه باشلادیلر. فیورال ۹نده، چوروك صونڭ اوڭ یاق یارنده‌غی توبه‌لردن، تورکلرنڭ زور کوچی‌نڭ «آچیخال صو» یلغه‌سی هم چوروك صو بویلاب حرکت ایتولری کورنگه‌ن. تورکلرنڭ، روسلردن مهم اورنلرنی آلورغه حاضرله‌نگانلکلری آڭلاشیلادر. بونڭ اوچون آلارغه، الکدن، «آچیخال صووی» صول ساحلینڭ توبه‌لرن اشغال ایته‌رگه کیره‌کدر. بواورن ایسه، ئه‌لی روسلر قولنده‌در. فیورال ۱۰ نده تورکلر بو رایونغه شاقتی کوب صانلی عسکر قویارغه موفق بولغانلر.

ایکنچی کون ایرته بله‌ن بولارغه قارشی روسلر طرفندن طوب صوغشی باشلانوب، مذکور توبه‌لر اوچون‌نق قز و صوغشلر اوزایوب کیتکان. تورکلر. یولده‌غی بوره‌نه‌لر، طاو توبه‌لرندن فائده‌لانب، ثبات بله‌ن آلغه یاقنلاشقانلر. ایڭ صوڭنه روسلر آلارنی سونگو صوغشی بله‌ن توقتاتورغه مجبور بولغانلر. کیچکه تابا تورکلر کوب زیان بله‌ن هر صفده کیرو چیکدرلگانلر.

ایکنچی کون ایرته بله‌ن روسلر، آلغه تابا حرکت ایتکانلر.

طهران - پرینس سالارالدوله، یاننده ۳،۰۰۰ کورد، بر باتالیون تورك عسکری هم بر نیچه پولیمیتلر بله‌ن ایران چیگندن کیچکان.

انگلیه - تورکیه.

** بغدادن استانبولغه بیرلگان خبرگه کوره، «بریان» دیگان ییرده بر تورك آطلی فرقه‌سی، اینگلیز صالداتلری حمایه‌سنده بر کروان‌نی قاماب قولغه توشرگان. صوغشده ۱۲ اینگلیز أولگان. کوبسی یارالانغان. تورکلردن کوبمی یوغالغانلق معلوم توگل.

غرب صوغش میداننده

پاریژ - فرانسیه حکومتی‌نڭ رسمی خبرنچه: دیگگز ساحلندن «ئه‌ن» یلغه‌سی آراسنده‌غی صفلرده اوزگارش بولغان یوق.

شامپانده‌ده أیترلك اوزگارش بولماغان. أرغون طاولرنده فرانسوزلر نیمسلرنڭ یه‌دره اسقلادلرن شارتلاتقانلر.

ماآس بله‌ن آرغون آراسنده نیمسلر، فرانسوزلرنڭ یوری تورغان ترانشلرینه قاینار برصییق نرسه قییغاچ فرانسوزلر آنی تاشلاب کیته‌رگه مجبور بولغانلر.

فرانسوزلر طرفندن نیمسلرگه قارشی تجاوز ایتولب توقتاتلغان. نیمسلرگه کوب زیان بولغان. آلاردن اسیر توشکان.

ماآس‌نڭ اوڭ ساحلنده ویردین رایوننده فرانسوز آورطوپلری نیمس طوپچیلرینه آطوب تاراتقان. طوپلرن هم ۲۰له‌ب قورولغان یه‌دره یه‌شچکلرن شارتلاتقان. برفرقه عسکرن هلاك ایتکان. نیمسلرنڭ برلاگیرن بتونله‌ی یوقغه چغارغان.

یولیس صحراسنده صوغش فرانسوزلر فایده‌سینه باراد‌ر.

برگیرمانیا آویاتورلر فرقه‌سی بیلگیه دیگگز ساحلنده نیاپورغه هوادن بومبالر تاشلادی. برخاتون هم قارت کشی هلاك بولدی.

«ویور» طورسنده نیمس آویاتورلری بزنڭ خطمز آرقلی اوچارغه تله‌سه‌لرده، بزنڭ طرفدن طوپلردن آطولدی. فرانسوز آویاتورلری نیمس قازارماسینه اوچ بومبا تاشلادی.

پاریژ - نیمسلر یاڭی تجاوزگه حاضرله‌نه‌لر، دیگان خبر یوری. قورتره هم ییل رایوننده نیمس عسکری طوپلانغانلق سیزله‌در.

پاریژ - الیگه حه‌تلی صنالغان تجربه‌لرگه قاراغانه، نیمسلر صوغش قورالرن بیك صاقلق بله‌ن استغمال ایته‌لر، صوڭ چیکده کیره‌ك بولماسه استعمال ایتمیلر ایکان.

برنیچه کون اچنده فلاندریاگه تجاوز ایته‌چکلری خبری یوریدر.

صوفراژیستقه‌لر.

پاریژ - آنگلیانڭ ۶۰۰۰ صوفراژیستقه سی غرب صوغشینه کیلب آنگلیا عسکری صفینه قوشلغانلر.

بالقانده.

صیر بیه‌ده فقیرلك.

روسیه‌نڭ بیلغراده‌غی ایلچیسی‌نڭ بیکه‌سی کنه‌گینه تروبیتسکایانڭ «ب. و.» غزته‌سنده تیلیغرامی درج ایتلدی: «صوغش باشلانغاندن یرلی صیربلر هیچ‌ده صفرانمیچه نیچه زحمتلرنی، یوغالتولرنی فقیرلکنی اوزلرینڭ قهرمانلقلری سببلی کوتره کیله‌لر. دوام ایتکان هر بر صوغش آیلرنچه صیر بیه‌لیلرنڭ قربانلری اوسته‌له بارادر. آوستریا عسکری کرگان بر ییرده هلاکت طودی؛ قارتلر، خاتون - قز، آتا، آنالرن یوغالتقان بالالر دشماندن صاقلانور اوچون، دشمان کرمه‌گان یرلرگه، اچکه تابا کیتدیلر. اول یاقده ایڭ کیره‌کلی آشاملق، طورمش کیره‌ك - یاراقلری‌نڭ حقلری چاماسز کوته‌رلدی. بولار یارده‌مغه محتاج، بولارغه آشخانه‌لر، شفاخانه‌لر آچارغه کیره‌ك. طبیعی روس سفارتخانه‌سی بو طوریده ممکن بولغان حه‌تلی طرشه‌در. ب[redacted]بلی، جفا چیککان صیر بیه‌لیلرنڭ روسیه‌گه قارداشلق مناسبتلری قوت تابادر».

صوفیه - بونه‌غی روس ایلچیسی، صوغشدن زیان کورگان روسلرنڭ فایده‌سنه بال یاصامقچی بولغان ایدی. شوندن بر کون الك، بلغاریا حربی کامیندانتی‌نڭ، مملکتده هر بر جییلشلردن منع ایتکان اعلانی طاراتلدی. بو لارنڭ بر برسینه مناسبتلری اتفاقی‌غنه، دیلر.

دیگگزده.

پاریژ - فیورال ۵ندن ۱٤ تینه قدر آنگلیا حکومتی ۱۰ کیمه یوغالتقان؛ فرانسیه - ۲؛ آمیریقا - ۲؛ نورویگیا - ۳؛ شویتسیه بر کیمه یوغالتقان.

لوندن - آنگلیا تیره‌سی، شمال دیگگزی صوغش میدانی اعلان ایتلووی سببلی نیمس صو آستی کیمه‌لری بو کونده ٤۰۰،۰۰۰ مربع میل (۷ یوز مڭ چاقرم چاماسی) قدر میدانده حرکت ایته‌در. اتفاقچیلرنڭ کوزه‌تچی فلوطلرینه بوحه‌تلی کیڭ میدانده، کیره‌ك نیمس صو آستی کیمه‌لرن، کیره‌ك تاراتولغان مینالرن ازله‌ب تابوب چغو بیگل بولماسه کیره‌ك. آنگلیز مطبوعاتینڭ أیتوونچه، نیمسلرنڭ بو ره‌وشچه دیگگز صوغشلری الیگه‌چه برده بولغان یوق. نیمسلر بو حرکتلری سببلی بتون مدنیت دنیاسینڭ نظاملرن بوزالر، آلار نیشله‌رگه بلمه‌گاندن، مدنیت نظامندن طش حرکتکه کرشدیلر.

ستوقهولم - نورویگیه‌ده، دیگگز ساحلینه گیرمانیانڭ «A 9» آطلی صو آستی کیمه‌سینڭ قوماندیری - ویدینگین» دیب یازلغان بر تاقتا کیلب چقدی. بوندن، گیرمانیا صو آستی کیمه‌سی همه کشیلری بله‌ن باطقانلغی آڭلاشیلادر، دیلر.

بو کیمه‌نڭ قاپیتانی ویدینگین نویابرده برکون اچنده اوچ اینگلیز قره‌یسرن باطرغان ایدی.

ستوقهولم - ایستبورغ تیره‌سنده، ۱،۸۰۰ کشیسی بله‌ن بر یوك پراخودی باطقان.

داردانیلی طوبقه طوتو.

فیورال ٦ سنده اتفاقچی‌لرنڭ فلوطی داردانیلغه هجوم ایتب، صوڭندن هوا بوزوقلغی سببلی طوقتارغه مجبور بولغانلر ایدی. صوڭ کیلگان خبرلرده، یاڭی‌دن داردانیلغه هجوم ایتولری تکرار ایتله‌در. خبرلرگه قاراغانده اتفاقچیلر داردانیلنڭ اچکی فرونتلرینه، موفقیت بله‌ن هجوم ایته‌لر هم بر نیچه مهم فورتلرن یمرگانلر.

بو فلوط ٤۰ کیمه، ۸ - دریدناوط، ۸ - صو آستی کیمه‌سی[redacted]ینانوس، ۷ مینا چوپلاوچی کیمه، ۷ گیدروپلان هم آیرو - پلاندن عبارتدر.

تورلی خبرلر.

ایتالیا.

ایتالیانڭ پایتختی ریم شهرنده، اوراملرده صوغشقه قوشیلو طرفدارلرینڭ ۵۰ شهر مڭ کشیلك میتینغ‌لری بولوب طورا. ایتالیانڭ بیوکلری، سیاسلری، محررلری بو مینغلرده اشتراك ایته‌لر. کوب چاقده خلق طغزلغندن ترامواپلر یورودن طوقتی. مشهور اورامار عسکر بله‌ن صاقلانادر. بو جییلشلرده، ایتالیا سویله‌وچیلری «صوغشقه قاتشونڭ ساعتی‌صوقدی» دیب قچقرالر، خلق طرفندن بوڭار آلقشلر بله‌ن جواب بیریله‌در.

آوستریه - ایتالیا حقنده یبولف فکری.

ریم - گیرمانیانڭ ایتالیاده‌گی ایلچیسی بیولوف، اوز حکومتندن، ایتالیاغه برآز یرندن واز کیچو حقنده آوستریانی تکلیف ایتودن اوتنه. یوق ایسه، ایتالیانڭ بی‌طرف قالاچاغینه سوز بیره آلمیم، دیدر.

داخلی خبرلر

قارص گینیرال غوبیرناطورینڭ یاڭا پریقازی.

تیفلیس - قارص اوبلاستی‌نڭ وقتلی گینیرال گوبیرناطورینڭ فیورال ۳ نده‌گی فرمانی تارالدی.

«میڭا ایشوتلگان خبرلرگه قاراغانده، یانوار ۱۲ سنده بیرلگان فرمانم بولا طوروب، خرستیانلرنڭ مسلمانلرغه ظلملری الگه‌گیچه دوام ایته‌در. شونڭ اوچون واینی گوبیرناطورنی یاڭی‌دن صوریمن: بو حالگه دقت ایتب، ممکن قدر طنچلاندرو یولنده هر بر چاره‌غه کرشلسن ایدی. مسلمانلر کوب آوللرده پالیسیه صاقچیلر کوبه‌یتلب بو جنایتلرگه چیك قویارغه طرشلسن ایدی»

قارص مسلمانلرینه یاردم.

«وقت» غزیته‌سی طرفندن جیبلوب محتاج قارص مسلمانلری فائده‌سینه مجموعسی بر مڭ‌ده بر یوزده طوقسان طوقز صوم آقچه کوندرلگان.

** میاس زاوودنده‌گی مسلمانلر اوز طرفلرندن جیبوب قرق اوچ صوم کوندرگه‌نلر.

** قارص مسلمانلرینه اعانه اوله‌رق «ترجمان» اداره‌سینه تابشرلغان یاردمنڭ مقداری ۲۲۰صوم بولدی.

** «طورمشده» یازلووینه کوره به‌له‌بی‌ده بر مجلسه مسلمانلر، پادشاهمز حضرتلرینڭ سفرده‌ن سلامت یورب قایتووینه ایدگو دعالر قیلغاندان صوڭ قارص ولایتنده‌گی مسلمانلرغه اعانه اولاراق ۱۱۰ صوم آقچه جیبب یبه‌رگه‌نلر.

تورك اسیرلرینه یاردم.

اوفاغه کیلگان همده پویزد بله‌ن اوفادن اوزوب کیتکان تورك اسیرلرینه یاردم ایته‌رگه وشول یاردم ئوچون مسلمانلردن اعانه جیارغه، تیوشلی حکومت دائره‌لرندن میڭا رخصت بیرلدی. حاضرده اوفا مسلمانلری آقچه ونه‌رسه ایله یاردم ایته باشلادیلر. شول اعانه‌لر ایله حاضرله‌نگان جلی کیوملرنی وآشاملقلرنی خسته خانه‌لرگه باروب، واکزالغه توشوب اسیرلرنڭ ئوز قوللرینه طاراتابز. هرطرف مسلمانلرینڭ قوللرندن کیلگان قدری آقچه یاکه نرسه ایله یاردم ایتولرن ئوتنه‌من.

ماهی پرواز شیخ علی.

اعانه اوچون آدریس: Уфа уголъ центральнiй Пушкинской Маги-парвазь Шайхъ Али.

«ایل» - گنیرالشه شیخ علی‌نڭ شول چن مسلمانلق شفقتی، خاتونلرمزغه‌غنه توگل، اشسز یاطا طورغان ئلله نی قدر ایرلرمزگه‌ده ئورنه‌ك بولورلق زور بر ایزگی‌لکدر. اسیرلرنڭ یالانغاچلغی محتاجلغی قرق مرتبه گازیته‌لرده یازلغانغه، آلارغه یاردم ایتو بیك ثوابلی اش بولغان، کبك رخصت آلنغانغه زاقونلی‌ده‌در.

تورك اسیرلرینه دائر.

باکو غرادا ناچالنیگی‌نڭ قاراماقنده، تاموژنا یاننده بولغان آمبارلر توزه‌تیله‌لر. مونده یارالی وخسته تورك اسیرلری دووالاناچاقدر. بو اورنغه ۱۰۰۰ کشی صیاچاقدر. تیف بله‌ن آورغان کشیلرگه مخصوص ۳ یوز اورن آیرلغان. آنده مونچه‌ده بولاچاقدر. آمبارلر ایکی آطنه‌ده توزه‌تیلب بتچکدر.

«اقدام».

غروزینلر بله‌ن مسلمانلرنڭ آراسی یاخشیلغی.

باکوده‌غی مسلمانلرنڭ جمعیتلرنده‌ن ومطبوعاتنده‌ن وکیل بولب غروزین شاعری سه‌ره‌تیلّی‌نڭ جنازه‌سینه علی مردان بك طوپچیباشف، قافقازنڭ مسلمان ژورنالیستلرندان قاسم قاسموف ورسول زاده محمد امین جنابلری کیتکه‌نلر ایدی. شول وکیللر، سه‌ره‌تیلّی‌نڭ جنازه‌سنده حاضر بولغاننڭ صوڭنده تیفلیسده‌ن باکوغه قایتوب کیلدیلر.

کامل افندی کریمف‌که آدواقاتلق حقی یرلگه‌ن.

۱۹۱۳ نچی یلنڭ مای آینده قزان دارالفنونینڭ حقوق شعبه‌سن بترب اعلا درجه‌ده شهادتنامه آلغان کامل افندی کریمف‌که ۱۹۱۵ نچی یلنڭ فیورالنده عدلیه مینیستری طرفندان آدواقاتلق حقی بیرلگه‌ن.

مدرسهٔ حسینیه بوشاتلو - ۹ فیورالده مدرسهٔ حسینیه شاکردلردن بوشاتلا باشلادی. صنفلر ایسکی مدرسه بناسینه ومسجدکه چغارلا. شاکردلرگه قونو اوچون الوك پالیتسه‌یسکی پراولینیه بولوب طورغان مه‌کیکوف وارثلرینڭ یورطی (ایزووشچی اورامه) آلنغان. فیورالنڭ ۱۵ نده مدرسه‌نی عسکر احتیاجنه موافق ایتوب ره‌تکه صالا باشلایاچقلر.

«وقت»

مه‌سکه‌و خبرلری.

قارص مسلمانلری فائده‌سینه تاتارچه تیاتر قویو تشبثی.

قارص مسلمانلری فائده‌سینه مه‌سکه‌وده تاتارچه تیاتر قویو مسئله‌سی میدانغه چغوب شول تیاترنی قویو اشینه کرشلدی. اوتکه‌ن تیاترده راسپریدیتلنیتسه - مدیره‌لکنی اوستینه آلغان زهره خانم آقچورینا جنابلری، بویولی‌ده شول قارص مسلمانلری فائده‌سینه قویولورغه ایسه‌بله‌نگه‌ن تیاترنڭ مدیره‌لگن، مسئولیتن ئوز اوستینه آلدی.

مه‌سکه‌وده‌گی تاتارچه تیاترنڭ تفصیللی حسابی.

۱۲ نچی فیورالده «اوچیتلسکی دوم» ده مه‌سکه‌و قامیرچیسکی اینستیتوتنده اوقوچی مسلمانلر توگه‌ره‌گی فائده‌سینه یاصالغان کیچه‌نڭ بتون‌کیلوری ۸۸۰ صوم ۷۳ ة. چغوشی ۱۷۱صوم ۹۸ ة بولوب ۷۰۸ صوم ۷۵ ة صاف فائده قالدی. شول صومانڭ ۲۵٪ یعنی ۱۷۷ صوم ۱۸ ة مه‌سکه‌و جمعیت خیریه لازارتینه بولوب بزنڭ توگه‌ره‌ك فائده‌سینه ۵۳۱ صوم ۵۷ ة نیندی.

اوقوچی یاشلرگه قول صوزوب، آلارغه یاخشیلق ایتارگه حاضر بولوب کیچه‌نڭ مسئولیتنی اوستینه آلغان حمیتلو زهره خانم آقچورینا جنابلرینه، مادی یاردمده بولغان زهره خانم حسینوا، صوفیه خانم صرتلانوا، شاکر افندی حکیموف، عارف افندی، عبد الرحمن افندی بورناشفلر، حلیم افندی عمرف، رحیم افندی بایتیره‌کوف، راویل بك صرتلانف، ابراهیم افندی قارامیشف، عزیز افندی بیبیشف، کامل افندی حکیمجانف، دوقتور جوده‌ت بك اوررود جیبف، اسدالله افندی محمودف جنابلرینه، وقتلرن وکوچلرن قزغانمی اویونغه قاتناشوچی توتاش وافندیلرگه وکیلولریله کیچه‌گه اشتراك ایتکان خانم، توتاش وافندیلرگه صمیمی تشکر ایته‌من.

توگه‌ره‌ك اداره‌سینڭ رئیسی عارف کریموف.
مه‌سکه‌و ۱٦ نچی فیورال ۱۹۱۵ سنه

مخابرلردن:

سه‌رقنددن.

دانوس بله‌ن مکتب یا بلو.

ایشمی‌نڭ دانوص اصولی، بزنڭ موندا‌غی «آق یاقالی‌لر» غه‌ده یوقدی: ۸ نچی فیورالده، معلم ظریف افندی مظفری بله‌ن کامله خانم مظفریه دانوص بله‌ن، حکومت طرفندان، اوقوتودان طییلدیلر. ۱۲ یلدان بیرلی اوقوتب کیلگه‌ن بو معلم ومعلمه افندیلرگه بو ره‌وشده آیاق چالولری، معلم ومعلمه‌لرمزگه‌گنه توگل؛ بوتون تاتارلقغه جنایتدر.

دانوصچیلر، معلملر مکتبه صارطو یهودی بالالرن اوقوتالر، دیب کورسه‌تکه‌نلر. موندان باشقه‌ده، معلملرمزده هیچ بولماغان صفتلرنی کورسه‌تب تاتارلرنڭ یوزلرن قزارتودان تارطنماغانلر.

خلقنڭ آڭلی وحمیتلی قسمی ومعلملر، اوّلگیچه اوقوتورغه رخصت آلو اوچون تشبث ایتب یوریلر. رخصت بیریلورمی، یوقمی، آنسی معلوم توگل.

«آق یاقالی» لردن بیك شیکله‌نه‌لر!

«ایل» - نیچه یللر، سلامتلکلرن بترب

خلق بالالرن تربیه ایتکەن معلمه ومعلملرمزنی بولای مسقل ایتو، مکتبلرنی یابدرب ملتنڭ استقبالی بلەن اویناو، بزده اخلاق یاغندان چریگەن بـر تورلی خلق‌نڭ کوندەن کون کوبەیمەکده بولغانن کورسەته.

ملت یولنده کونن ـ تونن فـدا قیلغان معلمه ومعلملرمزنی قش اورتاسنده اورنسز، آچ، پریشان حالده قالدرو کبك وجدانسزلق‌قه بر چیك صزلورغه کیرەك! بـو داتوصچیلر، شول آراده بیك آرتدرب جیبەردیلر. بولارنڭ بو اوینلری، بیك کوب خدمتچیلرمزنڭ کوز یـەشلری توگیلوگه سبب بولورلر آخریسی. وجدانسز دانوصچی خلقغه، موندان صـوڭ آلای ملتنڭ استقبالی بلەن مسقل ایتمەسلك ایتوب ملت ئوزن کورسەترگه وقت.

«توزوچی».

ئەجی‌ده بالالر کیچەسی.

ئەجی‌ده معلمه آبروی ورابعه خانملرنڭ تشبث واجتهادلری ایلەن ١٣ نچی فیورالده با‌لالر کیچەسی یاصالدی.

کیچەنڭ برنچی قسمنده «چەچکەلر آراسنده» اسملی اویون قویولدی. آخرغی قسمنده أوزولگان امید (توقای). ثبات، کوڭلمه، یەش یورەککه (عفت). تاتار قزی (صنعتی) شعرلری جرلانوب؛ کورسەته (توتای)، بالا شعری (عفت) دیکلامیراوت ایتلوب؛ تاڭ وقتی (سعید رمییف). اشدن چغارلغان تاتار قـزینه، توش (توقای) شعرلری مجسم ایتلوب کورسەتلدی. کیچەنڭ کیرەك اویـون، کیرەك شعر قسمی بولسون غایتده موفقیتلی رەوشده چغوب، قاراوچیلرنڭ کوڭللرنده تیرەنگنه أزلـر قالدردی. خصوصاً «أشدن چغارلغان تاتار قزینه» شعری صحنەده مجسم ایتلوب کورسەتلگان وقتده یورەکلرنڭ تیرەن منبعلرنی دولقنلاندرماسلق توگل ایدی. کیچەده ئەجی‌نڭ معتبر عائلەلرینڭ خاتون قزلری هر قایوسی حاضر بولوب بر نیچه روس خانملری‌ده بار ایدی. هر قـایولری کیچەدن بیك ممنون بولغانلقلرن آڭلاتوب، بو أشنی باشلاب یوروچیلرگه هم صحنەغه چغوچیلرغه رحمتلر اوقوب تارالدیلر. کیچه بیایتسز بولسەده یاردم طریقی ایلەن هم چای بوفیتی ایلەن، چەچکەلر صاتلودن بر مقدار آقچه جییولغان بولسه کیرەك.

بعض دین صاقلاوچیلرمز کیچەنی بولدرما‌سقه نی‌قدر طرشسەلرده‌مقصودلرینه‌ایرشه‌آلمادیلر.

کیچەده بولوچی.

آول.

آول دیـگاچده؛ مینم کوز آلدیمه حرکتسزگنه، طنغنه ئـەلله نیندی قزقسز، قاراڭغوغنه بر طورمش کیلوب باصا. آول، دیگاندەگی شول یەمسز، قزقسز طویغونی مینم کوڭلدن برگنه نرسەده چغاروب طاشلی آلمی.

آول، دیگاچده مینم کوز آلدیمه، رەتلی، رەتسز یەمسزگنه اوراملری، صالام برله یابقان ایکی، اوچ ترەزەلیگنه مونچه کبك اویلەری، ایکیگنه قولاچلی آوغان، قیشایغان مخلوق ایرلر ـ مکتبی؛ چاباتاسن نقلاب چرناغان، صـاری طونن کیگان، خدای راضی‌لغی اوچون بـر نرسه آڭلامی طورغان ئەونـدی تازا آول موڑیگی، آلیابقچی بیلندن، چاباتاسی آیاغندن، مونچەدن، مونچەغەغنه صالونا طورغان، تـونی، کونی اشدن بـاش چقماغان یوواشقنه آول کیلنلری، اورامده فرانسوز یاولق یابنوب، بیك نق طازا باصوب یوری طورغان، اوچرا‌غان ایرگه کوز کورومی قـدر جیردن آرتی برله ایلەنوب یول بیروب قالا طورغان نقفنه، فکرسزگنه آول قزلری؛ فقیرلـگندن زارلانغان توسلی باشن بوروبقنه یوری طورغان اشلکسز ملالری، آرغی اوچدن بیرگی اوچقه آرتسز چاناغه چومەلدی چاپانون یابنوب اولطروب چابقان، کیلەچك ایکی تینی اوچـون شولبا آشاب بیتینه کرەچك چری اوچون شادلانغان آول اوستاذبیکەلرن، تاغن ئەلله کملری، ئەلله نرسەلری، برسی آرتندن برسی کوز آلدیمه کیلەده باصا.

بوکوڭلسزلـکلرنی نیقدر کورمەسکه، ایسیمه توشورمەسکه طرشسامده بولدرا آلمیم.

آول، دیدمی؟ ئەنه، شولرنڭ بارسیده کوز آلدینه تزلەلرده قویالر.

آول قارارغەده یەمسز، اویلارغەده یەمسز. آنڭ قوط اچقچ، کوڭل‌اولترگچ کورنشلری‌نهایە‌سز کوب. آول طن، اشلکسز، شول طنلغی اشلکسزلـگی بـرله برگه قزغانچ. آول فقیر، آول خیرچی، خلقی نادان.

آول خلقینڭ اوستی جلی کییم کورمی، طماغی جونلی آش کورمی، باشی اشدن آینمی، جان کینەندرردی اشلەگان اشی یوق. اوزلەری، تـاغی چیـکسز آڭغرا، فـکرسز. اوزی بلمی کشی أیتکاننی طـڭلامی. سین آنارغه اوُگعه سویلەساڭ، اول آنی تیرسکه آڭلی. اوزینـه کیـرەك سوزنی، اچڭ اوزلوب جلی، جلی سویلەساڭده طـڭلامیده ایشوتمیده، بر معنا‌سز قولاقغه یاتماغان چوبچار سویلەدگمی آڭکار ایندی سحرلانا، اویوب، چوچوب کیته.

کوُزگه کرسه بارلی یوقلی ایگنن آندن موندن جیاده قشنڭ قش بویینه خاتونی برله طالاشوب، قیناشوب تیك اوی تورنده، پیچ باشنده یوقلی. آنڭ یوقودن اوزغان بر اشیده یەڕق. ایده طوروب یالقغان کبك بولسه اورام چاتینه چغادا غیبت صاتـا. آلدندن اوزغان بر خاتوننی تیکشره. آچغراق فـکرلی کبك کشی کورسه آنی سوگه. اگر سوگەردی، سویلەردی بر کشی تـابماسا ملاسینڭ عیبن ئزلی، آنی تیکشره، آنڭ اوستندن ایـکنچی ملا آلورغه سویلەنه. شول فـکرگه کشینیده چاقر. بو اش ایندی اوزنچه دینـگه خدمت ایتووی بولا.

قز بالالر اوستلرینه کیەرگه باری کتو، کتو بولوب بوز شووی جوریلر. کییمی بولماسه پیـچ باشنده قورچاق اویناب قشن اوزدرا. ایر بالالری صیر آزبارنده (مـکتب) قیامت قوبتاروب صوغشالر. آنڭ آندن خبری یوق. معلم کیترتو ایسلەرندەده بولمی. ملانڭ اوقو‌تورغه وقـتی یوق. نیده بولسه بر اش برله مشغول وقتی بولسەده ایندی اول صیر آز‌بارنده توبەن اویگه صاصغان ایس اچینه کروب، قاتقان اوسلی تربیەسز آول مالایلرینه قاراب اولطره، اولطره طویغان. اول ایندی طنچقنه «بو کون آشقه چاقروچی یوق کورەسن» دیب اوستاز بیکەسینه زارلانوب، چاقررغه کیلوچینی کون کبك کوتوب یاتا.

موڑیك خاتونلرینه گیلسەك ایندی آلار بوصنف‌نڭ ایکسبی کبکده توگل. اول آلارغه قاراغانده اوڭغان. اول اشلکلی. آنڭ هیچ بر وقتی اشسز اوتی. برسی آرتندن برسی برده اوزولمیچه اش تزلوبگنه طـورا. ئەزرەك اش بتکان کبك بولسه قوناق چاقرو فکرینه توشه. چاقرا، بارا. کوڭل آچا. قوناق چاقرر اویی بولسه اول ایندی تگی کیری بتکان فـکرسز ایرینڭ قولاغینه آقرن، آقرن طوغی باشلی: کوبدن ایندی اوستا بیکەلار کرتکانمز یوق. سین! نیچك بولسەده ئەمەلەب بر مجلس یاصی‌سی ایدی ایندی. عمایلرده قوناقلرده بار شونده برگه اوزار ایدی. اوستا بیکەنڭ کوزنه کورنورگەده اویالام ایندی، بر ایکی قداق ایتلك تابشدرساق چاقروب آلور ایدك»دی. طاش کوڭللی طوپاس ایرن نیچکده بولسه جایلی. اوزینڭ سویگان اوستاز بیکەسن چاقرا، خیر دعاسن آلا. شول بـورچن اوستندن توشورگاچ اول ایندی اوزینڭ ایدەمش اورچوغن آلا. جب جرلی، کـیندرن صوغا، بالاسن قاری. عائلەسن تربیەلی، ترلك طووارن قاری. اشلەرکوچلەربتکاچ اول ایندی سبقغه بیرەسی قزنده اونوتمی. بر طاباق اونن کوتەرەده قزینڭ قولندن طوتوب آبزتاسینه سبقغه ایلته. شونڭ برله جانی طنچلانا. ایندی آنڭ اوقیمی اوقومیمی آندا اشی یوق.

مونه آولنڭ طورمشی، آول‌نڭ اوقو اوقوتو اشلری. بولای بولماغان، اوقو اوقوتو اشلری آلغه کیتکان آول، قرقدن برگنه بولور. آول یەمسز آول کوڭلسز، آولنڭ برگنەده کوز قونارلدی جیری یوق. شولایده مین آولنی یاراتام. آول میڭا قدرلی، آول میڭا یقین...

ئەنه شول اورام چاطنده اولطرغان، او‌زوب کیتکان چاقده اوزیمه مڭ تورلی سوز ایتوب، بتون دنیاما نفرت ایتوب قاری طورغان آول موڑیگی میـڭا یقین. میـن شولار برله طوراسم کیله. شولاربرله اورشوشاسم، قچقرشاسم کیله. آلار برله قچقرشو مینم اوچون کوڭللی‌ده، قزقده.

ئەنه تگی آبزتاینڭ برتوین آرشقه آلوب قایتقان ایکی قداق ایتی برله صیلاناسم، بر نرسەده آڭلامی طورغان، ریاسزغنه موڑیـك خاتونلری آراسنده اولتـراسم، آلارنـڭ زار، موڭلرن طڭلیم، حسرتلرن بولشەسم. اوزمنڭ آلارنی سویگاننی، آلارغه بولغان محبتمنی، طوغانلق شفقتمنی آلارغه بلدرەسم کیله.

ئەنه بایاغی کورگانده آرتـی برله أیلەنوب قاچوب قالا طورغان فرانسوز یاولق یابقان طازا، باطرتاتار قزی برله برگه‌سم، اوزمنی آلارغه سویدر،سم شولای ایتوب آلارنڭ اچلەرینه اولتراسم، یورەکلرن اوزیمه‌طابا بوراسم، محبتمنی آلارغەده آڭلاتاسم کیله.

ئەنه شول اورام بویده چانا طارتوب، چابوب یوروچی، اوقونڭ نرسەایکاننده بلمەوچی گناهسز یەش قزچقلرنی اوزمنڭ شفقتلی، آلار محبتی بـرله طولغان بغریمه قصاسم، اوز قول آستیمه آلوب تربیەلیسم اوقوتاسم کیله.

سز مینم‌امیدلرم!سز مینم‌ایکی‌کوزلرم!.... مین سزنڭ اوچون طرشوچی طوغری آناڭز، کیلـگز گولـکەیلرم، صاندوغاچلرم! اوزمنڭ شفقتلی یورەگم، محبت قوچاغم آستینه جییلـگر، دیب آلارنی محبت سعادت یولینه چاقراسم، مین سزنڭ اوچونگنه دنیاده طورام، سزنڭ اوچون اشلیم، بـار شادلغم سزگنه، اوقوگز قوشچقلرم! اوقونڭ تەمن قدرن بلوب اوقوگز! دیەسم کیله.

مین آلارنی سویەم... آلارنڭ بـارسنده سویەم، بارسن یاقین کورەم. تگی صالام باشلی قیشایغـان اویلەرندە، یەمسز بولسەده سویەم یاقین کورەم. چونکه: مین آندا طوغان ایدم، شول اوی مینی تربیەلەگان ایدی، اوسدرگان ایدی.

مینم یەش کیلون بولوب توشکان ماتور چاقلرم شول صالام باشلی قیشق اویده اوتکان. شول اوینڭ ایشك توبینه مینم آیاق آسـقه تیری طون جەیوب مینی قارشولاغانلر ایدی. مینم کوز یەشلرمنڭ ایڭ تەملسی شونده تو‌ڭلگان ایدی. مینم چەچك کبك ماتور عمرم شونده اوتکان ایدی!... شونڭ اوچون یەمسز بولسەده آول میڭا یاقین. مین آولغه برمعنا‌وی جب برله بەیلەنگان. اولده، آولمنڭ خلقینه خدمت ایتو مینم قارشمده مقدس.

آبروی.

ناشری: محمد عیاض اسحاقف
وقتلی محرری: م. ا. مولامبیردیـیف
(نجیب عصری)

تجارتخانه
برادران قارامیشفلر
مەسکەوده نووی پلوشچتده.
قاراکول وتورلی میخا‌و[illegible]سەلر.
موفطا، غارژیت، پالانتین هم یاقالر.
مغازینمزده کوبلەب حاضر.
بها آرزان. کوبلەب صاتو اوچون آلوچیلرغه خصوصی تنزیل.
چیت شهرلردن خط ایـله صوراتو‌چیلرغه نالوژ قیلنوب یبەریله.
Москва Новая площадь.
т.д. Бр. А. и И. Карамышевымъ.

2 نچی مارطده اوینالا
برنچی 5% پروسینتلی ۋیغرشنی زایومنڭ بیلیتلری پیتراغراده، غوصودارستۋیننی بانقده صاتیلادر.
اوطوشقه قاطیشا آلا، وآخردن برنچی مارطده
هر بر کشی اویناالاچق تیگن استراخاوایت ایتلـگان:
12 صومغه 10 بیلیتنڭ 1/10 ئولوشینه؛
6 صومغه 10 بیلیتنڭ 1/20 ئولوشینه؛
3 صومغه 5 بیلیتنڭ 1/20 ئولوشینه خوجه بولادر.
زاکازلر آقچه آلنغاچ یاکه زاداتکه آلنغاچ نالوژ بلەن یبرلەدر. ١٢ صومغه قدر بولغان آقچه اورنینه زاکازنوی خط أچینه طغوب پوچطاوی مارقه یبەرلسەده یاری آدرس شولای یازلورغه تییش:
Банкирскій домъ
Москва, Боль. Лубянка, № 11 В. Н. Филипченко и К-о.
غلاونی ویغرش 200,000 صوم.
ۋیغرشنڭ عمومی صومماسی 600,000 صوم.
تیلیغرام اوچون آدرس: Москва, „Банкдомъ“.

١٩١٥ نچی یلده ١ ـ نچی مارطده اوینالا.
ایکنچی زایومنڭ ویغرشنی بیلیتلری پیترغرادده غوصودارستوینی بانقده.
هر کشی اوینغه قاطشا وآلادر.
١٠ صوم بیرب ١٠ بیلیتنڭ 1/10 ئولوشن؛
٦ » 1/20 » » » »
٣ » ٥ » 1/20 ئولوشن؛ ٢٠ بیلیتنڭ 1/50 ئولوشن؛ ٤٠ بیلیتنڭ 1/100 ئولوش آلادر.
استراخاوایت ایتو تیگن.
زاقازلر آقچه آلب یاکه زاداتقه بیرلسه نالوژ بلەن یبە‌رلەدر. آقچه ١٠ صومغه قـدر زاقازنوی خطقه مـارقه ایتوب طغب یبەرلسەده قبول ایتلەدر.
غلاونی ویغرش 200,000 صوم.
ویغرشنڭ عمومی صوماسی 600,000 صوم.
آدریس: Банкирскій домъ Н. А. Смирновъ Шелапутинъ и К°.
Москва, Петровка, 20; для телегр. Москва-Цвѣбанкъ.

200,000 р. можно выиграть 1-го марта 1915 г. купивъ билетъ 2-го внутр. 5% съ выигр. займа.
Банкирская контора
В. И. ШАРАПОВЪ
Москва, кузнецкій мостъ, д. 14. для телеграммъ: Шаробанкъ.
съ задаткомъ отъ 25 р. продаетъ означенныя билеты съ ежемѣсячнымъ погашеніемъ долга отъ 10 р.
Производитъ банковыя и биржевыя операціи. СТРАХУЕТЪ на 1 марта 1915 г. отъ тиража погашенія по 10 р.
Условія и проспекты высылаются безплатно. Тел. 4-26-19.
١٩١٥ نچی یلنڭ ١ ـ نچی مارطنده ٢ ـ نچی ونوترینّی 5% لی ویغرشنی زایومنڭ بیلیتن صاتوب آلوب
200,000 صوم اوطارغه بولا.
و. ای. شاراپوفنڭ بانکیرسکی قانتوراسی مەسکەوده، کوزنیتسکی موستده، دوم ١٤. تیلیغرام اوچون آدریس: مسکاو شارابانف.
25 صومدن باشلاب زاداتقه بیرگەن کشیلرگه هر آیده ١٠ صوملاب تولی بارو شرطی بلەن بلیتلر صاتادر.
بانق هم بیرژاوی آپیراتسیەلر یاصی. تیلیفون 19-26-4
1915 نچی یل 1 نچی یانوار مارطقه قدر تیراژدن تولەنکەن قدرلیسن 10 صوم برابرینه استراخاوایت ایته. اوصلوویه هم پروسپیقتلر بوش یبەرله.

طارغوۋی دوم
«باختیئوزین، بایتیراکوف وشریکلری»
مەسکەوده ئیلیینکه قابقاسی یانده.
ماگازینمزده خصوصی صورەتده هر تورلی ژاکیتلق، بورك هم یاقالق تورلی افکوصده اعلا قاراکوللر حاضر بولنمقدەدر. ویوقاریده مذکورلرنی أشلەب بیروگه زاقازلر قبول ایتولوب ممکن قدر مشتریلرمزنی ممنون و زاقازلرنی تیز وقتده حاضر قیلوغه اجتهاد ایتلمکدەدر. تیلیفون نومیری: ١-١٧-٨٦
شعبەمز: ١) پیرغرادده غرافسکی پرویزده. ٢) مەکرجەده برنچی مینینسکی اورامده، ١٣٠ نچی نومیرلی اوز کیبتمزده.
Москва, Ильинскія ворота. Магаз. Т./Д. Бахтиузинъ Байтеряковъ и К°.

Москва, Тип. М. О. Аттая и К-°, Маросейка Космодаміанскій пер., домъ № 5. Издатель М. Г. Исхаковъ. редакторъ М. А. Мавлюмбирдіевъ.